

Contra vero, qui nomine catholicorum censebantur, non negabant Christum fundasse Ecclesiam; sed eos reprehendebant, quod suam traducerent uti veram Christi Ecclesiam. Quare utrinque conveniebatur circa originem ac institutionem Ecclesiae; haeretici enim impugnantes coetum catholicorum, illius ad eam aetatem produnt existentiam; itidemque catholici, nisus adversariorum retundentes, affirmantes apud Ecclesiam Christi consistere, sui coetus existentiam evidenter demonstrant — b) Testimonium sectarum maiorem vim habet, si animadvertiscas, eas a praedominante Ecclesia fuisse divulsas; adeoque quodammodo cogi ad cohonestandam suam defectionem ab illa. Potuissent quidem notam perduellionis facile a se avertere, dicendo, Christum suum Evangelium hominibus nuntiasse; sed nullius Ecclesiae fundationi operam dedisse. Id tamen, quod expeditissimum erat, nunquam tentarunt; sed maluerunt tueri veram Ecclesiam apud se exsistere: scilicet factum Ecclesiae a Christo institutae tam patens erat, ut a nemine posset in dubium revocari — c) Addi possent scripta, sive historica sive alterius cuiusque generis, profanorum scriptorum, etiam vetustissimorum, uti Celsi, Porphyrii, Plinii, Ammiani Marcellini, Suetonii, Josephi Flavii, etc.: omnes hi scriptores essent in multis inexplicabiles, nisi supponeretur existentia christiana Ecclesiae. Quare, uti liquet, adduci hic possent quae in praecedente disputatione tradidimus de authenticitate Evangeliorum, et Act. Apost. — Sed quae hactenus innuimus sufficiunt; haec enim pars thesis ex mox dicendis de altera parte confirmabitur. Cf. interim Cercia (de Eccles. Christi, lect. 3-4.).

440. *Prob. secunda pars.* Probavimus (nn. 260. seqq.) historicam auctoritatem Evangeliorum; ex iis ergo ita inspectis iure deducimus argumenta. Haec autem potiorem vim obtinent contra Protestantes, qui nobiscum agnoscunt divinam Evangeliorum auctoritatem. Unde probatur, Christum instituisse Ecclesiam in verae societatis formam I. *ex nominibus*, quae Ecclesiae tribuuntur in Scripturis. Etenim — 1) Ecclesia a Christo fundata saepissime in Scripturis vocatur *Regnum*. Atqui regnum ideam exhibit societatis. Ergo — *Prob. mai.*: — a) ex V. T.: nam legitur (Isai. IX. 6. seqq.): « Parvulus... natus est nobis, et filius datus est nobis...

Multiplicabitur eius imperium, et pacis non erit finis: super solium David, et super regnum eius sedebit, ut confirmet illud, et corroboret in iudicio et iustitia, amodo et usque in sempiternum ». Et (Jer. XXIII. 5.): « Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et suscitabo David gerumen iustum, et regnabit rex, et sapiens erit, et faciet iudicium et iustitiam in terra; in diebus illis salvabitur Juda, et Israel habitabit confidenter: et hoc est nomen quod vocabunt eum Dominus iustus noster ». Et (Dan. II. 14.): « Suscitabit Deus coeli regnum, quod in aeternum non dissipabitur, et regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem et consumet universa regna haec: et ipsum stabit in aeternum ». — b) Ex N. T.: nam (Matt. XXV. 1.) dicitur: « Tunc simile erit regnum coelorum decem virginibus »; et (XXI. 43.): « Auferetur a vobis regnum Dei, et dabitur genti facienti fructus eius »; et (Coloss. I. 13.): « Qui [Deus Pater] eripuit nos de potestate tenebrarum, et transluxit in regnum filii dilectionis suae ». Unde: ex his et aliis pluribus similibus testimoniosis evidens est, Christum dici regem, et verum regem, cui tribuitur sedere super solium, facere iustitiam, imperio potiri. Agitur autem de Christi regno in terris, seu inter homines mortales: quod tum diserte affirmat Jeremias, tum liquet ex muniis regi obeundis. Agitur etiam de regno spirituali ac supernaturali, quo fit ut Deo cultus exhibeat, ut iustitia et pax regnet, ut homines salventur per Christum. Denique non agitur de illo dominio, quod Deo competit super omnes creaturas; sed, eo supposito, sermo est de imperio Christi, cuius fundamentum est redemptio. Iamvero aut nullum est huiusmodi Christi regnum in terris, contra aperta Scripturarum oracula; aut illud est Ecclesia, quam Christus fundavit, cuius ipse est Caput, in qua ipsi omnes obediunt.

2) Ecclesia vocatur *Civitas*: sed civitas ideam exhibit multitudinis unitae et ordinatae; ergo — Revera dicitur (Ps. LXXXVI.): « Fundamenta eius in montibus sanctis; diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei. Memor ero Rahab et Babylonis scientium me. Ecce alienigenae, et Tyrus, et populus Aethiopum, hi fuerunt illic. Numquid Sion dicet: Homo et homo natus est in ea: et ipse fundavit eam Altissimus? » Et (Is. LX.): « Gens enim et regnum quod

non servierit tibi, peribit... et venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem Domini, Sion Sancti Israel ». Et (Matth. V. 14.): « Non potest civitas abscondi supra montem posita ».

3) Ecclesia vocatur *Domus Dei*. Ita (I. Tim. III. 15.): « Ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quae est Ecclesia Dei vivi ». Et (Heb. III. 6.): « Christus vero tanquam filius in domo sua, quae domus nos sumus »; et (X. 21.): « Sacerdotem magnum [scilicet Christum] super domum Dei ». Et (I. Pet. IV. 17.): « Tempus ut incipiat iudicium a domo Dei ». Atqui *domus*, si ipsum spectes materiale aedificium, ex multis lapidibus coagmentata plurium unionem exhibit; si vero spectes incolas, est una familia ex multis membris sub unius regimine. Ergo

4) Ecclesia vocatur *Ovile*: ita (Jo. X. 16.): « Alias oves habeo quae non sunt ex hoc ovili ». Vocatur *Grex*, cui praepositi pastores *attendere* habent; ita (Act. XX. 28.): « Attendite vobis et universo gregi in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei ». Haec autem praeseferunt multitudinem ad unitatem reductam, et quidem per auctoritatem, adeoque societatem significant.

5) Ecclesia vocatur *Corpus*, aut *Corpus Christi*, (nn. 412-419. seq.). Iamvero, uti pulchre observat Cornelius a Lapide (in Rom. XII. 4.): « Sieut in corpore sunt quatuor. Primo, unitas corporis. Secundo, diversitas membrorum. Tertio, diversitas officiorum in membris singulis. Quarto, aptitudo et dos cuiusque membra ad suum officium exequendum: ita prorsus per omnia se res habet in Ecclesia, eiusque singulis membris, puta fidelibus christianis » (1).

441. II. Instituit Christus Ecclesiam in verae societatis formam, si in eius institutione ea elementa posuit, quae societatis

(1) Robinson (apud Murray) notat primariam *corporis* significationem ingenerare ideam alienius totius ex diversis partibus et membris organice confecti (*as an organized whole made up of parts and members*). Hinc appellations illae « corpus legislativum », « corpus politicum », « corpus militum », « totum reipublicae corpus ». Inde etiam derivatur Anglicula vox *corporation*; « Corporation, inquit Webster, a body politic or corporate formed and authorized by law to act as a single individual ».

essentiam constituunt. Atqui in Ecclesiae institutione a Christo facta inveniuntur omnia huiusmodi elementa. Ergo.

Prob. min. — 1) quod inveniatur *multitudo*, et *coniunctio* quedam apertissimum est. Hoc enim imprimis dicit ipsum nomen *Ecclesiae*. Deinde Christus misit Apostolos ad praedicandum Evangelium *ad omnes gentes*, ad baptismum conferendum, per quem in Ecclesiam cooptarentur (Marc. XVI.). Voluit, insuper, ut fideles aliorum etiam Sacramentorum participatione, mutuo inter se et cum Ecclesiae pastoribus coniungerentur; ut iisdem tamquam sibi ipsi obtemperarent; utque cum ipsis invicem unum essent solemniter Patrem flagitavit (Jo. XV. 12.; XVII. 20. seq.).

2) Constituit principium huius unitatis in multitudine, *auctoritatem*. Nam ab exordio suae praedicationis duodecim Apostolos elegit (Matth. X. 1.); Petrum reliquis Apostolis et universis in Christum credituris praefecit (Matth. XVI. 18.); eidem et ceteris, pro gradu ipsis, Apostolis reliquum vulgus fidelium subiecit (ibid. et Luc. X. 16.); iisdem ligandi atque solvendi potestatem concessit; ex ipsis etiam constituit Ecclesiae tribunal, cui subiici universi deberent, quotquot in censu fidelium perseverare vellet (Matth. XVIII. 17.); addidit et alios discipulos, qui in congregandae novae Ecclesiae munere Apostolis adiutores essent (Luc. X. 1.).

3) *Finem* proprium Ecclesiae praestituit. Nam (Ephes. IV.) legitur: « Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes coelos ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores, *ad consummationem sanctorum, in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi* ». Haec art. seq. clariora fient.

442. III. Libet haec omnia confirmare ex uno speciali testimonio. Dicitur (Matth. XVI.): « Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam... et tibi dabo claves regni coelorum; quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in coelis, et quodcumque solveris », etc.: quibus verbis exprimitur quidquid ad societatis rationem pertinet. Hoc testimonium, quo saepius usuri sumus, in ultima disp., tamquam suo loco praecipuo, accurata analysi expendemus; sed cetera nunc supponentes, adno-

tamus, quod in eo exprimitur — 1) multitudo seu certus populus; dicitur enim: « aedificabo Ecclesiam meam »: Ecclesia autem importat *congregationem*, seu congregatum populum — 2) Exprimitur moralis unio in ea multitudine; dicitur enim: « aedificabo Ecclesiam meam »: scilicet diversos homines, tamquam tot lapides apte iungam, ita ut unum evadant spirituale aedificium. Unde etiam (I. Petri II. 5.) fidelibus dicitur: « Et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini, domus spiritualis »; itemque fideles (I. Cor. III. 9.) « Dei aedificatio » nuncupantur — 3) Exprimitur auctoritas, seu supremum visibile Ecclesiae Caput; dicitur enim: « Tu es Petrus, et *super hanc petram* aedificabo Ecclesiam meam »; scilicet tu, qui nomine accepto significas soliditatem, tu illam Ecclesiae confieres. Quae sequentibus confirmantur: « tibi dabo claves regni coelorum » — « Quodcumque ligaveris, etc. ». Quamvis autem diserta hic mentio ceterorum rectorum minime occurrat; in aliis tamen locis habetur: imo quodammodo hic indicantur; quemadmodum enim in supra potestate omnis potestas comprehenditur, ita in Supremo Monarcha magistratus inferiores continentur — 4) Exprimitur proprius finis novae huius societatis; ea enim appellatur « regnum coelorum ». Revera nuncupatio haec significat sanctitatem et salutem aeternam per hanc societatem obtainendam; atque hac ratione dici potest haec societas *coelestis*, seu *regnum coelorum*, ratione nempe finis et mediorum, alioquin in caeteris est terrena, id est ex hominibus in terra degentibus conflata — 5) Ulterius etiam exprimitur, societatem a Christo fundandam diversam esse a synagoga; dicitur enim « aedificabo (agitur nempe non de aedificio iam existente, sed futuro) Ecclesiam meam » (contradistinctam nempe a synagoga, quam solum Apostoli noverant, et de qua potuissent Christum loquentem intelligere).

443. SCHOLION. Quae hactenus disputavimus satis superque ostendunt, Christum Dominum fundasse Ecclesiam suam a synagoga plane diversam. Ne tamen videamur omnino negligere adversariorum, ac praesertim Salvador (op. cit. 1. 2. et 3., ac praecipue tom. 1. p. 154., Paris, 1838.) obiectiones; praestat eas breviter expendere.

444. *Dicunt primo*, Christum Dominum sancte custodivisse ritus mosaicos; sese minime separasse a synagoga; professum

esse (Matth. XV. 24.), se non fuisse missum nisi ad oves quae perierunt domus Israel — At *respondeatur*: 1) Christus Dominus promisit se aedificatum Ecclesiam suam; illam vero non aedificavit, nisi cum oves pascendas Petro commisit — 2) Servavit ritus mosaicos *ex oeconomia quadam prudentiae et caritatis*; non vero *excludendo Ecclesiae a Synagoga distinctae institutionem*. Oeconomia illa in hoc erat, ut imprimis irrefragabilibus argumentis probaret suam divinam missionem; ex cuius persuasione, veluti necessario sequeretur exitus synagogae. Si enim ab initio voluisse Christus primum abolere ritus, quibus acriter adhaerent Judaei, periculum erat ne eorum animus a Christi praedicatione ac fide statim avocaretur. Quod vero Christus Dominus non excluderit Ecclesiae *suae* foundationem, satis patet ex demonstratione thesis. Sed saepius etiam aperuit quid ipse sentiret de ritibus mosaicis; nam (Luc. XXI. 5. seqq.) praenunciavit urbis et templi mox futuram eversionem; annunciat (XXII. 20.) novum testamentum a se induci: declaravit (Matth. XVI.) novam Ecclesiam a se fundandam, quae utique synagogae, eius figurae, succederet; satis etiam insinuavit mosaicorum rituum abolitionem, cum dixit (Jo. IV. 21.): « venit hora quando neque in monte hoc, neque in Jerosolimis adorabitis Patrem », etc. — 3) Certum est, quod ab initio fideles, etiam ex Judaeis, agebant coetus separatos ab ipsis Judaeis; unde, ceteris omissis, legitur (Act. V. 12. seq.): « Per manus autem Apostolorum fiebant signa, et prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in portico Salomonis. Caeterorum autem *nemo audebat se coniungere illis* » — 4) Christus professus quidem est, se missum esse ad salvandas oves domus Israel, sed non exclusive. Ipse enim declaravit (Jo. III. 17.), se missum fuisse, « ut salvetur mundus per ipsum »; misitque Apostolos suos in mundum universum, ad docendas omnes gentes, ad praedicandum evangelium omni creaturae. Incipiendum solum erat a domo Israel.

445. *Dicunt secundo*, Apostolos ipsos observasse ritus mosaicos, imo Petrum favisse circumcisio; timide accessisse ad edocendas gentes, ut legitur (Act. X.); unde a reliquis discipulis reprehensus fuit (Act. XI.). Ob persecutiones, aiunt, a synagoga excitatas separari deinde cooperunt Christi fideles; ac Pauli tandem

praevaluit *phasis*, ut aiunt, qua novam formam induxit, Ecclesiae nempe universalis gentibus omnibus accommodatae — At *respondeatur*: — 1) recolenda sunt tria veluti stadia in mosaicis caeremoniis; nam usque ad praedicationem Messiae necessariae extiterunt pro Judaeis; dein adhuc licebat illas usurpare, quin tamen earum obligatio urgeret: denique, significavit ipse Deus (Act. X.) tempus iam advenisse eas abolendi: tunc ritus mosaici illiciti ac noxii evaserunt — 2) Falsum est, Petrum favisce circumcisioni; siquidem (Act. XV. 11.) ait: « Nunc ergo quid tentatis Deum imponere iugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? » Ad summum dici posset, Petrum (si tamen idem est, de quo agitur Gal. II.) se subtraxisse a gentilium convivio, advenientibus iis qui erant ex circumcisione, ex timore; sed id minime tribuendum est patrocinio circumcisionis — 3) Timide quidem accessit Petrus ad praedicandum evangelium gentibus; sed non quia dubitabat, *num illis esset annunciandum*, sed quia incertus erat *de tempore, quo inchoanda erat* praedicatio ad gentes. Sane audierat Petrus a Christo, evangelium praedicandum esse in mundo universo, omnibus gentibus, omni creaturae: audierat illud (Matth. X. 18.): « ad praesides et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus »; unde ipse (Act. II. 39.) dixit, repremissionem esse « omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster »; et (X. 43.) « annunciavit peccatorum remissionem omnibus qui credunt in Christum » — 4) Petrus non ab Apostolis, sed ab iis qui erant a circumcisione, quique, licet ad Christum conversi, mordeus tamen adhaerebant legi circumcisionis, reprehensus dicitur (Act. XI. 2.); unde vitio ei vertitur non quod ad gentiles accessisset, sed ad incircumisos (v. 3.). Sed illi ipsi iudaizantes christiani cito errorem suum deposuerunt; siquidem a Petro edocti responderunt (v. 18.): « ergo et gentibus poenitentiam dedit Deus ad vitam » — 5) Tam longe abest, ut occasione persecutionis a synagoga excitatae se separaverint christiani, ut potius eorum separatio causa extiterit persecutionis. Id quidem patet ex tota illa primitiva historia — 6) Falsa omnino sunt quae adduntur *de nova phasi* Ecclesiae universalis a Paulo inducta; satis enim constat ex dictis, Christum ipsum instituisse Ecclesiam universalem.

In Concilio vero Jerosolimitano, Petri potius praevaluit sententia, si ita loqui fas est; cum enim Judaei vellent, gentes ad Christum conversas circumcidi, et Paulus et Barnabas rem ad Apostolos detulissent; « surgens Petrus (Act. XV. 7. seqq.), dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire gentes verbum Evangelii et credere. Et qui novit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum Sanctum sicut et nobis. Et nihil discrevit inter nos et illos, fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponentes iugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? Sed per gratiam Domini nostri Jesu Christi credimus salvari, quemadmodum et illi ». Quod decretum licet directe latum pro gentilibus pro omnibus tamen valere patet, sive quia agitur generatim de *discipulis*, sive quia de ritibus mosaicis agitur tamquam de re iam transacta (*portare potuimus*), sive denique quia generalis redditur ratio (*per gratiam Jesu Christi credimus salvari*).

ARTICULUS QUARTUS

An ex Christi institutione Ecclesia sit essentialiter visibilis.

§. I.

Exponitur status quaestionis.

446. Perperam censuit Zacharias (Animadv. ad cap. 8. Approquinq. Cami, exstat etiam apud Migne, vol. 5. 942.), quaestionem de visibilitate Ecclesiae esse nominis et non rei. Imo, ut statim patebit, quaestio haec haberi potest uti caput omnium controversiarum nos inter et Novatores: idque non modo Theologi catholici, sed et Protestantes passim fatentur (1).

(1) Hinc legimus (*The British and Foreign Evangelical Review*, June 1855. No. 13. p. 295.): « Everything depends upon the answer to the question,